

Ahmet Önkâl'ın "Rasûlullah'ın İslâm'a Davet Metodu" Eseri | Fatma Nur Pilavcı

İDE AKADEMİ | DÖNEM ÖDEVİ 2020-2021

İnsanlık tarihi, zincirin halkaları misali Hz. Âdem'den günümüze kadar devam ede gelen köklü bir yapıya sahiptir. Bu yapıya sahip olan silsilenin İslâm ile şereflenene müntesipleri olarak Rasûlullah'ın hayatıyla ilgili farklı alanlarda farklı konularla zenginleşen bilgi ve malumat akışına sahip olduğumuzu belirtmeliyiz. Nebevî ve beşerî vasıfları olan Rasûlullah'ı bilmek ve tanımak dini bir vecibedir. Ona dair bilgileri derleyip, toplamak, tarif ve tasnif etmek; naklî ve aklî bütün ilimler için bir gerekliliktir. Bu gerekçelerden dolayı Siyer ilminin araştırılması, öğrenilmesi, ilke ve usullerinin belirlenmesi, sahih bilgi ve menheç ile öğretilmesi dinî ve ilmî bir vazifedir. Bu vazife gereği zengin olan bilgi ve malumatlar, Kur'ân'ın Rasûlullah'a verdiği değeri Müslümanların da vermesi neticesinde toplanmış ve nesilden nesile aktarılmıştır. Rasûlullah'ın hayatına dair toplanan mükteşebatın öncelik ve sonralığını ciddi anlamda görerek öğrenebilmemiz için intikal süreci ve usûl faaliyetlerini bilmemiz gerekmektedir.

Umumî olarak İslâmî ilimlerin hususî olarak ise Siyer ilminin ortaya çıkışı sahâbe nesline dayanmaktadır. Sahâbe ve tâbiîn nesli Rasûlullah'ın ahvâl ve ahbârını en doğru şekilde tanımak ve tanıtmak; tebliğini en sahih şekilde anlamak ve anlatmak için çaba göstermişlerdir. Şifâî nakil ve rivâyet ile başlayan bu çabalarını sünnetin tespiti için yaptıkları Hadis tespit ve tasnif faaliyetleri ile devam ettirmişlerdir. Onlar bu çalışmalarının bir benzerini Siyer ve Meğâzî sahasında da göstermişlerdir. Hicri 3. asırla birlikte ilimlerin usûlleri de müstakilleşmeye başlamıştır. İlk etapta Hadis usûlünü kullanan Siyer âlimleri daha sonra kitaplarının mukaddimelerinde kendi usûllerine dair bilgilere yer vermişlerdir. Bu bilgiler içerisinde İslâm Tarihi kaynakları ve İslâm Tarihçilerinde bulunması gereken nitelik ve yeterlilikler bulunmaktadır. Bu nitelik ve yeterliliklere tahammülü'îl-ilm çerçevesinde sahip olan, sahih ve sabit hakikatleri araştırarak, inceleyerek ve yorumlayarak nakleden İslâm Tarihçilerinin bazılarının eserleri çeşitli yönlerden incelenmiştir.

Günümüzde Rasûlullah'ın hayatında asıl anlaşılması ve öğrenilmesi, nesiller boyu aktarılıp benimsenmesi gereken yön olarak ifade edebileceğimiz usûl, adâb ve erkân bir kelime ile ifade etmek gerekirse metod, ayrı bir öneme sahiptir. Biz incelememizde bu yöndeki gerekliliği ve eksikliği hissedip çalışmasını kaleme alan Merhum Ahmet Önkâl hocamızın "Rasûlullah'ın İslâm'a Davet Metodu" adlı eserini tercih ettik. Bu çalışmayı tercih etmemizin nedeni sahasındaki boşluğu tam manasıyla doldurmuş, içerik ve muhtevasıyla rağbet ve takdirle karşılanarak Jüri Özel Armağanı'na layık görülmüş, 1981 yılından bugüne kadar da 29 baskısı yapılmış olan bu eserin yapılan çalışmalar arasında hem usûl hem de muhteva yönünden üstünlüklerinin olmasıdır. Ayrıca muhtevasının titiz, dikkatli ve sahih bilgiyi önceleyerek derlenmiş, belirli bir sistematik düzen çerçevesinde ele alınmış olması ve araştırmacılara katkı sağlaması yönüyle eşsiz bir çalışmadır.

"Rasûlullah'ın İslâm'a Davet Metodu" adlı eser bir giriş, üç ana bölüm ve sonuç değerlendirmesinden oluşmaktadır. Müellifin bu eseri yazmadaki amacı kanaatimizce kitabın önsözünde bahsedildiği üzere günümüz davetçilerinin Rasûlullah'ın İslâm'ı tebliğ sürecini ve uyguladığı metodlarını iyi bilmeleri, hareket ve faaliyetlerini Rasûlullah'ın davetinden kaynaklandırmaları zaruretindendir. Çünkü Rasûlullah'ın davet metodunda; İslâmî harekete memur olanların alması gereken etkili, değerli, başarıya ve sonuca ulaştırıcı örnekler vardır.

Eserin konusu birçok temel eserde bir başlık altında geçen bir konudur ancak bir başlık altında ele alınması yeterli olmamaktadır. O sebeple eksik kalmış yerlerin tamamlanması, muğlak kalmış yerlerin açıklanması, tekerrür eden yerlerin ayıklanması, dağınık halde bulunan bilgilerin düzenli ve sistemli bir hale getirilmesi için bir çalışmaya ihtiyaç vardı. Kanaatimizce müellif bu ihtiyacı gidermek, Rasûlullah'ın davet metoduna dair bir çalışmanın boşluğunu doldurmak için bu konuyu tercih etmiş ve böyle bir eser yazmıştır.

Giriş kısmına "İslâm Davetinin Anlamı" başlığı ile başlanılmıştır. İslâm ilim terminolojisinden yararlanılarak davet kelimesinin sözlük ve terim anlamlarına yer verilmiştir. Toplumumuzun daveti yanlış anladığından hareketle; halkın daveti sadece Müslüman olmayanlara yapılan ve sadece dini konuları içeren bir olgu olarak görülmesinden; İslâm aydınlarının da daveti bir tebliğ, va'z, nasihat, irşad olarak anlamasından yakınılmaktadır. Davetin yanlış anlaşılmasıyla ilgili tenkitlerde son derece isabetli olunmuştur. Davetin her Müslümana farz olduğundan ve bu mes'uliyeti almak için muhtevasına hâkim olunması gerektiğinden bahsedilmiştir. "Kur'an-ı Kerim'de Davet" âyetlerden örnekler ile açıklanmış genellikle emr bi'l-ma'ruf ve nehy'ani'l-münker teması etrafında toplandığına dikkat çekilmiştir.

"Hadislerde Davet", iyiliği emretme kötülükten nehyetme ile her Müslümanın mükellef olduğu ve nasihat kavramıyla nasıl bir bağlantısının olduğu sorular yardımıyla işlenmiştir. "Din nasihattir. Allah için, Kitabı ve Rasûlü için, Müslüman devlet adamları ve bütün Müslümanlar için din nasihattir" hadisinin izahatı yapılmıştır. Davet kelimesinden anlaşılan tebliğ'den sadece müşriklere, gayr-i müslimlere yapılan çağrının anlaşılmamasını bizzat Rasûlullah'ın da ashabına tebliğ yaptığını dile getirerek makul ve mantıklı bir delil getirilmiştir. "İlgili Eserlerde Davet" başlığı altında; Müslümanlar önce kendi nefislerini ıslah edebilecekleri daha sonra da Müslümanların kendi aralarında davet, İslâm'ı sadece şekli olarak bilen kişi ve gruplara davet, İslâm düşmanlarına davet yapabileceği söylenmiştir. Sonuç olarak davet kelimesinin ıstılâhî anlamına yer verilmiştir. (sf. 21-36)

"Davetin Sahası"; iman, ibâdât, muamelât ve ahlâkî prensipler başlıkları ile açıklanmaya ve bu başlıkları Rasûlullah'ın sözleri ile örneklemeye çalışılmıştır. Bu başlıkta davetin dinî ve ahlâkî sahası olan dört konu ile iktifa edilmiş ve toplumsal alan ihmal edilmiş gibi görülebilir. Ancak siyasî, iktisadî, hukukî, sosyal ve kültürel sahalarda davet şekliyle yer verilmese de eserin birinci bölümünün sonunda "Sosyal Müesseselerle İrtibatı Açısından Rasûlullah'ın Davet Metodu" adlı bir bölümde bu muhtevaya kısmen yer verilmiş ve bu konulara değinilmiştir. (sf. 37-39)

"Davetin Gerekliliğine" Kur'an ve Hadislerden gerekçeler sunulurken ilk gerekçe olarak Allah'ın kavimlere peygamberler göndermesi ve davet ile görevlendirmesi üzerinde durulmuştur. Bu gerekçe Hz. Âdem ile başlatılarak sunulmuştur. Davet hükmünün farz-ı kifaye ve farz-ı ayn oluşu çeşitli âyetlerin lafzi tahlilleri ve delalet ettiği nass ve beyyineleri ile açıklanmıştır. Davetin amacına ulaşabilmesi için davetçide bulunması gereken bir takım vasıf ve şartlar dile getirilmiştir. (sf. 41-50)

"Davette Metodun Rolü" başlığı altında "Fransızca bir kelime olan metodu, yol, usûl, tarz, biçim, yöntem karşılığı olup genel olarak bir gayeye ulaşmak için tutulan kısa, doğruluğu ve başarılı olduğu denenmiş, mantıklı hareket veya işi tutma tarzı olarak tarif edilmiştir. Usûl ise kökeni Arapça ve asl'ın cemisidir. Kelime manası her şeyin alt kısmına delalet eder ki buna kök ve dip denir" diyerek davetin parçaları olan metot ve usûlün kelime ve ıstılâhî anlamlarına değinilmiştir. Metodun her ilmin temeli olduğuna dikkatler çekilmiş ve metod davetin bir parçası olarak görülmüştür. Davette olmaması gereken haller (sf. 52) ve Rasûlullah'ın davetinden tavsiyelerle olması gereken haller (sf. 53) zikredilmiştir. Son olarak davette başarılı olunabilmesi için yapılması gerekenler özetlenmiştir. (sf. 51-54)

"Önceki Peygamberlerin Davetlerinde Metot" konusu pek tabii kıssalar üzerinden anlatılmış ve peygamberlerin davetlerindeki usûlleri; davete hazırlık, davete esastan başlama, gizli davet, alenî davet, davette hicret, hikmetle davet, güzel öğüt, mücadele ve münakaşa, yumuşak davranış ve tatlı söz, sert davranış, sabır ve son olarak mucize şeklinde sıralanmıştır. "Davete Hazırlıkta", Hz. Musa'nın haksızlığa tahammülü olmayan fevri tavırlarının törpülenmesi için Hz. Şuayb'ın eğitimine verilmesi örneği yer alır. "Davete Esastan Başlama" derken tevhid ilkesi kastedilmektedir. "Gizli ve Alenî Davet" Nûh 71/9 âyeti ile açıklanmaya çalışılmıştır. "Davetin Hicret Gerektirdiği" Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. Lut ve Rasûlullah'ın hicretleriyle izah edilmiştir. Hikmetle, güzel öğütle tatlı sözle öğüt Rasûlullah'ın da ashabına tavsiyeleri arasındadır. Mücadele ve münakaşa ile davette Hz. İbrahim'in Nemrud ile hikâyesine yer verilmiştir. Kısaca her fırsatta davetini sunmaya çalışan bütün Peygamberler den davetçilerin alması gereken derslerin ve misallerin altı çizilmiştir. (sf. 55-67)

Giriş kısmının son başlığı olan "Rasûlullah'ın İslâm'a Davet Metodunu İncelemenin Lüzumu", adlı başlık altında eserin yazılma amacından, kapsamından ve davette yapılan yanlışlardan bahsedilmiştir. Bu yanlışların giderilmesinin Müslümanlar için dinî bir vecibe olduğundan bunun da ancak Rasûlullah'a uyararak sağlanabileceğinden söz edilmiştir. İlkokulların ve öğretmenlerin Rasûlullah'ın davetine dair anlattıklarının yetersizliği eleştirilmiştir. Rasûlullah'ın davetini günümüze uyarlarken, muhatapın durumuna, zaman ve zemine, göre esnetilebileceğinin de ruhsatı verilmiştir. Bu kısmı Tarih tekerrürden ibaret mi değil mi sorusuna müteakiben, rivayetlerin Rasûlullah'ın davetini o günkü şekliyle günümüze getirmesi, yani müderrisiyle, öğrencisiyle, ortamıyla günümüzde cereyan ettirmesi mümkün değildir ancak Rasûlullah'ın davetteki metodundan elde ettiği verileri, olayların ve hallerin teğayyürünü dikkate alarak tutarlı bir şekilde günümüze nakledebilir ve günümüzde de şartlara göre uygulanabilir diyerek açıklayabiliriz. (sf. 69-74)

Eserin birinci ve ikinci bölüm başlıkları Mustafa Çağrıcı'nın Da'vet adlı yazısı çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu kısımda Klasik İslâm Tarihi kaynaklarından rivayetler sunulmuştur. Kadrolaşma, Kitleleşme ve Devletleşme terimlerinin kavramsal analizleri yapılmış, anlamları ve kastedilenleri izah edilmiştir. Anlatımın anlaşılabilirliği için görsel tablolardan istifade edilmiştir. Muhatap ve davetçi ekseninde psikolojik ve sosyolojik tahliller yapılarak yüzeysellikten çok derinliğe önem verilmiştir. Sadece satırlarla yetinmeyip satır aralarına da nüfuz edebilmeye çalışılmıştır.

Birinci bölümü daha derli toplu sunma adına içerik üç ana başlığa bölünerek işlenmiştir. Bu başlıklar; "Rasûlullah'ın Gayeye Ulaşmak İçin Takip Ettiği Merhaleler", "Psikolojik Unsurları Açısından Rasûlullah'ın Davet Metodu", "Sosyal Müesseselerle İrtibatı Açısından Rasûlullah'ın Davet Metodu"dur. Rasûlullah'ın gayeye ulaşmak için takip ettiği merhalelere Nahl 16/125 âyetinde " Hikmetle, Güzel Öğütlerle Ve Mücadele ile" esası yer almaktadır, bu esaslarla başlanmaktadır. Bu esaslar dışında da pek çok noktaya değinilebileceği söylenmiştir. Rasûlullah'ın davet metodunun uygulanış merhaleleri olarak; "Davete Hazırlık Merhalesinde", Rasûlullah'ın davetle emrolunmasına kadarki süreçten şerh-i sadr hadisesi, eğlencelerde uyuması, uzleti sevmesi, putlardan uzak durması gibi örnekler ile Davete Hazırlık Safhası; Ruhi, İlmî, Bedenî ve Maddî Hazırlık şeklinde kısımlara ayrılmıştır. Davet yükünü kaldırabilecek seviyeye gelinceye kadar ki hazırlıklara; İslâm'ı ve fasih dili iyi bilmesi, temizlik, güçlülük gibi bedenî ıslah etmesi, savaşlarda bütün maddiyatlarıyla koşmaları gibi vasıflar sayılabilir. Bu merhaleler kişiye işlemeyen geçilirse veya atlanırsa davetçi hangi merhalede olduğunu veya hangi merhaleden başlayacağını bilemez bu da davetin noksan olmasına sebep olabilir. (sf.77-103)

"Kadrolaşma Merhalesi"; aileye, yakın çevreye ve Dâru'l-Erkam içerisindekilere tebliğ şeklinde yakınımızdaki kişilerden topluma kadarki geniş çevre tablo ile sunulmuş, bu sunumdan istifade edilerek işlenmiştir.

"Kitleleşme Merhalesi"; kabilelere, heyetlere tebliğ şeklinde başlanmış, hicretten sonraki kitleleşme faaliyetlerine seriye ve gazveleri eklenilerek davette Kur'an örneklerine yer verilmiştir. (sf. 105/135)

Son olarak "Devletleşme Merhalesi", en kapsamlı merhaledir. Bu kısma devletin ve devletleşmenin fonksiyonlarından bahsedilerek başlanılmıştır. Akabe Biatları ve hicret olgusundan, mescid ve ezan şiarından, hudut tespiti ve nüfus sayımı ihtiyacından, anayasa ve andlaşma münasebetlerinden, cihad ve gazvelerden, Hudeybiye Müsâlehası ve diplomatik davet bahsinden, İslâm'a davet mektuplarından ve elçilerinden ve son olarak veda haccından yani Medine dönemi faaliyetlerinden bahsedilmiştir. Bu bahiste her ameliyede davetin metoduna dair Medine döneminden örnekler verilerek konunun önemi vurgulanmıştır. (sf.137/190)

"Psikolojik Unsurları Açısından Rasûlullah'ın Davet Metodu" adlı bölümde psikoloji ilmine dair kitaplardan da istifade edilmiştir. Seküler tarihçilikten uzak, İslâm Tarihi'nin aslî ve yardımcı kaynaklarından istifade edilerek oluşturulmuş. Bu istifade de pergel misali bir ayağı İslâm Tarihi'nde iken diğer ayağı ile diğer disiplinlerde gezinilmiş ve olayları anlama ve anlamlandırmada disiplinler arası bilgi harmanı yapılmıştır.

Bu bölüm muhatap ve davetçi açısından çift yönlü ve bütüncül bir bakışla incelenmeye çalışılmış, davetçi ve muhatapta olması gereken vasıflar ayrı ayrı başlıklar halinde bu bölümde mütalaa edilmiştir.

“Sosyal Müesseselerle İrtibatı Açısından Rasûlullah’ın Davet Metodu” başlığı altında Rasûlullah’ın ailesine, yakın akrabalarına ve topluma karşı davet sisteminde usûl ve uslûbunda bir değişiklik olmadığı vurgulanmıştır. Evliliklerinde, ticarî ilişkilerinde ve eğitim faaliyetlerinde davet usûlü tutum değişikliğine uğramamıştır. Bu konulara ayrı birer başlık halinde yer verilmiştir. (sf. 281-311)

Eserin ikinci bölümünde genel bir bakış ile Mekke ve Medine dönemi davetine değinilmiş farklı ve ortak yönlerinden bahsedilmiştir. Mekke ve Medine dönemi davet metotları karşılaştırmalı olarak sunulmuş ve yerinde bir soru (Davet tekniğimizde Mekke dönemi merhalelerinde mi Medine dönemi merhalelerinde miyiz?) ile davetçilerin kendisini sorgulaması sağlanmıştır. Bölüm olarak çok kısa bir malumata sahiptir. Bu da eserin bölümlerinin orantısız olduğunu göstermiştir. Bu bölümün konusu diğer bölümlerin içine eritilebilirdi. Bu sebepten eserin en önemli bölümü olarak birinci bölümü söyleyebiliriz.(sf. 315-322)

Eserin üçüncü bölümünde günümüz davet usûllerinden bahsedilmiş, çağdaş davet hareketleri hakkında genel bir değerlendirme yapılmış ve Rasûlullah’ın davet metoduyla kıyaslayarak Rasûlullah’tan sonraki davetlerin eksik ve aksak yönlerini maddeler halinde sıralanmıştır. Davette uyulduğu takdirde başarılı olunabilecek vasıtalardan bahsedilmiştir. Bu bölümde, ikinci bölüm gibi hacim olarak kısadır. Bölümler arası kapsam orantısızlığı bu bölüm içinde geçerlidir. (sf. 325-336)

Netice bölümünde, eserin işlenişinde sürekli vurgu yapılan içeriği maddeler halinde özetlenmeye çalışılmış ve öznel değerlendirmelerde bulunulmuştur. (sf. 337-344) Müellif, hem İslâm Tarihi anabilim dalında öğretim üyesi olarak uzun yıllar görev yapması yani bir davetçi olması sebebiyle hem de pek çok seminer, konferans gibi çalışmalarda bu konunun memurlarına hitap etmesi sebebiyle pek çok örneğe şahit olmuştur. O sebeple anlatımını hem muhataba hem de davetçiye hitap ederek eserini oluşturmuş eserin son bölümünde iki tarafta da bulunması gereken niteliklerin üzerinde durmuştur.

Kanaatimizce bu çalışma sorumluluk/mesuliyet gerektiren davet işinin nasıl bir birikime, ûsule ve uslûba sahip olması gerektiği sorusuna cevap niteliğindedir. Ayrıca bu çalışma İslâm’a davet metodunda ortaya çıkan çeşitli problemlere de yer vermiştir. Bu problemlerin çözümü ve günümüzde bir dine, bir usûle veya bir değere davetin anlatılması, anlaşılması ve yorumlanması noktasında muhatap ve davetçi nezdinde istifade edilebilecek bir usûl ve muhtevadır.

Konunun önemi ile ilgili olarak bizim değerlendirmemiz de odur ki modern dönemde davetçinin davet usûllerinde, muhatabın da daveti değerlendirmede daha dikkatli olmaları gerekmektedir. Davet sunma işleminin toplumda iman, ibâdât, muamelât ve ahlâkî yönlerinden bütünlüğünü sağlamak ve dinî boyutlarının muhataplar tarafından benimsenmesine katkıda bulunmak toplum açısından son derece önemlidir. Davetin dinamikliğini ve toplumda sürdürülebilirliğini sağlamak, Mekke ve Medine döneminden bu yana tutarlılığını temin etmek ve son olarak davete ehliyeti olmayanların istismarlarını engellemek her Müslümanın mes’uliyetlerindendir.

Eserin metin tahlilinden sonra usûl ve metodolojisi hakkında değerlendirmelerimizden ilki; menheç hataları dediğimiz, olanı değil olması gerekenin yazılması, kronoloji çalışması gibi görülüp verilerin direk nakledilmesi, bir fikri empoze etme adına öznel yorumlara yer verilmesi, verilerde intihal yapılması, verilere apokrifçe yaklaşılması ve metninde siyak ve sibak arasında kopukluğun olması gibi hatalara düşülmemiştir.

Eserin usûl ve metodolojisine dair ikinci değerlendirmemiz; eserin işleyişinde, bir önceki başlığın sonunda bir soru sorulmuş, devamında gelen başlıkta o sorunun cevabı olarak verilmiş, böylece konunun dağılması engellenmiş ve okuyucuya konuların bir bütünün parçaları olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın alanı “Rasûlullah’ın İslâm’a Davet Metodu” konusu ile dar tutulmuş, bakış açısı ise geniş tutulmaya gayret edilmiştir. Başlıklar işlenirken niçin sorusuna cevap arar niteliğinde makul ve mantıklı açıklamalarda bulunulmuştur. Hadis usûlü ile İslâm Tarihi’ne giren tenkit metodu da yeri geldiğinde kullanılmıştır. Genellikle davet usûlü konusu, günümüz davetçileri için bir kanun, bir tartı, bir ayar ve bir ölçü olması hasebiyle Rasûlullah’ın usûl ve metoduyla tartarak ve kıyaslanarak nakledilmiştir.

Bir diğ er değerlendirmemiz, eserde rivayet i tarih metodu kullanılmakla birlikte, insanların geçmiş olaylardan ders alarak geleceğini çizebilmesi, ahlak  ve manev  değerlerini geliştirebilmesi adına öğretici tarih metodu da kullanılmaya çalışılmıştır. Araştırıcı tarih metodu ile de olayların sebepleri ve o sebepleri hazırlayan etkenleri araştırılarak sonuçla bağlantısı tespit edilmeye çalışılmıştır. Riv yetlerin nakli yapıldıktan sonra konunun değerlendirilmesi bir paragraf şeklinde sunulmuştur, zaman zaman da maddeleme tekniğine başvurulmuştur. Yer yer maddeler halinde sıralamaların yapılması konunun kapsamını ve Rasûlullah'ın her safhadaki davetini görme açısından yerinde bir teknik olarak kullanılmıştır.

Son değerlendirme olarak eserin genelinde İslâm ilim geleneği ilke ve us lleri kılavuz edinilmiştir. Kaynaklardaki tedvin edilmiş veriler, titiz ve seğici bir us lle tespit edilmekle beraber, apokrif tarih yazıcılığından uzak realiteye en yakın şekliyle nakledilmiştir. Nakiller dipnotlarda belirtilmiş ve genel olarak kronolojik sisteme göre dizayn edilmiştir. Ancak buradan kroniklik veya vakan vislik gibi bir çalışma olduğu anlaşılmamalıdır, çünkü çalışmada konuların tematik kritiği de ihmal edilmemiştir. Kritiklerde ilmî mukayeseye dayanılmış, ideolojik amaçlar çerçevesindeki yorumlardan kaçınılmıştır. Son derece bilimsel tarafsızlık ilkesine bağlı kalınarak yazılmıştır.

Netice itibariyle eserin usûl ve metodolojisi bu tarz çalışmalar yapan araştırmacılar için önemli argümanlar sunmaktadır. Bu argümanları şöyle özetleyebiliriz; bütün ilmî çalışmalarda alana ve bilim diline hâkim olunmalıdır. Hangi İsl mi ilimler disiplininde olunursa olunsun bütün ilmî çalışmalarda Rasûlullah'ın hayatına bakılarak sağlam veriler tespit edilmeli. Bu tespit üzerine kaynak ve metin tenkidi yapılmalı, rivayetlerin içerdiği bilgilerin sıhhati sorgulanmalı ve benzer rivayetlerle karşılaştırılarak en sahih olana ulaşılmalıdır. Ulaşılan verilerden, önyargılı olunmadan, tek kaynak ve anlatıya dayanmadan ve tek bir disipline bağlı kalmadan çıkarımlarda bulunulmalıdır. Bu  ıkarımlar müellifin, "İslâm Tarihçiliğinde Tarafsızlık Problemi" adlı çalışmasındaki "Tarihçiler ve İslâm aydınları tarihi, toplumu ve olayları değerlendirirken aynen bir ayna gibi olmalıdırlar. Ama tabi  bir ayna, dev aynası da değil; cüce aynası da değil" sözünden de hareketle objektif bir şekilde yorumlanmalıdır.